

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

A_ΘΕ 3.4. Ταυτότητα

Νοηματοδοτώντας:

[Το παρακάτω υλικό αφορά και στις δύο δραστηριότητες]

- «Ομαδοσυνεργασία – Σύntαξη κειμένου σε ρόλο» και
- Εναλλακτικά:

«Ασκήσεις συνάρτησης (ή Ενωσιολογικός χάρτης) – Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS)»

1. Άτομο και πρόσωπο

Ο άνθρωπος δεν είναι άτομο, είναι πρόσωπο. Μεταξύ των δυο αυτών εννοιών (πρόσωπο-άτομο) υπάρχει μόνο ένα κοινό στοιχείο: αναφέρονται σε μια μονάδα, μια μόνο ύπαρξη, π.χ. καθένας μας γεννιέται ως άτομο.

Το πρόσωπο και το άτομο διαφέρουν σε όλα τα άλλα και μάλιστα στη σχέση τους με τις άλλες μοναδικές υπάρξεις. Το άτομο μένει άσχετο, δεν αισθάνεται την ανάγκη να σχετισθεί με άλλες υπάρξεις, το Εγώ μένει κλεισμένο στον Εαυτό του και δεν αναφέρεται στο Άλλο του. Το πρόσωπο (προς + ωψ= όψη, οφθαλμός) σχετίζεται οπωσδήποτε, το Εγώ επι-κοινωνεί με το Άλλο του, ο Εαυτός μας είναι η σχέση του Εγώ μας προς το Άλλο μας. Ποτέ δε βρίσκουμε την ταυτότητα μας μόνοι, αλλά πάντοτε σε σχέση με το Άλλο μας.

Ο άνθρωπος γεννιέται άτομο και γίνεται πρόσωπο. Καθένας γεννιέται σαν άτομο και αναγεννιέται ως πρόσωπο μέσα στην Εκκλησία. Το άτομο αρκείται στη διαφορά του Εγώ από το Άλλο και ποτέ δεν ενδιαφέρεται για την αναφορά (τη σχέση) του ενός προς το άλλο. Αντιθέτως το πρόσωπο δίνει προβάδισμα στην αναφορά, στη σχέση, στην επικοινωνία και στη συμμετοχή, χωρίς βεβαίως να αγνοεί ή να υποτιμά τη διαφορά του Εγώ από το Άλλο του.

Ψηφιακό Σχολείο / Βιβλίο Μαθητή Γ' Λυκείου ΔΕ 22, σ. 172-173

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C134/152/1091,4011/>

2. Παλαιά Διαθήκη:

Γεν 1, 26-27: «Μετά είπε ο Θεός: «Ας φτιάξουμε τον άνθρωπο σύμφωνα με την εικόνα τη δική μας και την ομοίωση, κι ας εξουσιάζει στις θάλασσας τα ψάρια, στου ουρανού τα πτηνά, στα ζώα και γενικά σ' όλη τη γη και στα ερπετά που σέρνονται πάνω σ' αυτήν». 27 Δημιούργησε, λοιπόν, ο Θεός τον άνθρωπο σύμφωνα με τη δική του την εικόνα, «κατ' εικόνα Θεού» τον δημιούργησε, τους δημιούργησε άντρα και γυναίκα».

Γεν 2, 7: «Τότε ο Κύριος ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο από το χώμα της γης και φύσηξε μέσα στα ρουθούνια του πνοή ζωής. Έτσι έγινε ο άνθρωπος ζωντανό ον».

Γεν 3, 1-19: «Απ' όλα τα ζώα του αγρού, που είχε δημιουργήσει ο Κύριος ο Θεός, το φίδι ήταν το πιο πανούργο. Είπε λοιπόν το φίδι στη γυναίκα: «Αλήθεια είπε ο Θεός να μη φάτε από κανένα δέντρο του κήπου;» Η γυναίκα τού απάντησε: «Μπορούμε να φάμε καρπούς απ' όλα τα δέντρα, ζεκτός από κείνο που βρίσκεται στη μέση του κήπου. Ο Θεός είπε να μη φάμε τον καρπό του, ούτε καν να τον αγγίξουμε, για να

μην πεθάνουμε». 4Τότε το φίδι είπε στη γυναίκα: «Όχι βέβαια! Δε θα πεθάνετε· 5ξέρει όμως ο Θεός ότι την ημέρα που θα φάτε απ' αυτό, θα ανοιχτούν τα μάτια σας και θα γίνετε σαν θεοί, και θα γνωρίζετε το καλό και το κακό».

6Η γυναίκα είδε ότι οι καρποί του δέντρου ήταν εύγευστοι, ελκυστικοί και ξεσήκωναν την επιθυμία για την απόκτηση γνώσης. Πήρε, λοιπόν, από τους καρπούς του κι έφαγε· έδωσε και στον άντρα της που ήταν μαζί της, και έφαγε κι αυτός. 7Τότε άνοιξαν τα μάτια και των δύο και κατάλαβαν ότι ήταν γυμνοί. Έραψαν, λοιπόν, φύλλα συκιάς και έφτιαξαν καλύμματα για να σκεπάσουν τη γύμνια τους.

8Τότε άκουσαν το θόρυβο που έκανε ο Κύριος ο Θεός, καθώς περπατούσε στον κήπο το δειλινό, και κρύφτηκαν απ' αυτόν ο Αδάμ και η γυναίκα του ανάμεσα στα δέντρα του κήπου. 9Αλλά ο Κύριος ο Θεός φώναξε τον Αδάμ και του είπε: **«Πού είσαι;»**

10Εκείνος απάντησε: «Σε άκουσα στον κήπο, φοβήθηκα και κρύφτηκα, γιατί είμαι γυμνός».

11«Ποιος σου είπε πως είσαι γυμνός;» ρώτησε ο Θεός. «Μήπως έφαγες από το δέντρο που σου είχα απαγορέψει να φας;»

12Ο Αδάμ αποκρίθηκε: «Η γυναίκα που μου έδωσες, εκείνη μου πρόσφερε έναν καρπό και έφαγα».

13Ο Κύριος ο Θεός ρώτησε τη γυναίκα: «Γιατί το έκανες αυτό;» Εκείνη απάντησε: «Το φίδι με εξαπάτησε και έφαγα».

14Τότε είπε ο Κύριος ο Θεός στο φίδι: «Γι' αυτό που έκανες, καταραμένο να 'σαι μόνο εσύ απ' όλα τα ζώα της γης! Με την κοιλιά θα σέρνεσαι, και χώμα θα τρως σ' όλη σου τη ζωή. 15Έχθρα θα βάλω ανάμεσα σ' εσένα και στη γυναίκα, κι ανάμεσα στο σπέρμα σου και στο σπέρμα της. Εκείνος θα σου συντρίψει το κεφάλι κι εσύ θα του πληγώσεις τη φτέρνα».

16Και στη γυναίκα είπε: «Θ' αυξήσω κατά πολύ τη θλίψη και τους πόνους της κυοφορίας σου, και με πόνους θα γεννάς τα παιδιά σου. Η επιθυμία σου θα στρέφεται προς τον άντρα σου, αλλά αυτός θα σε εξουσιάζει». 17Μετά είπε στον Αδάμ: «Επειδή άκουσες τη γυναίκα σου κι έφαγες από το δέντρο, απ' το οποίο σε είχα διατάξει να μη φας, καταραμένη θα είναι η γη εξαιτίας σου. Με μόχθο θα την καλλιεργείς σ' όλη σου τη ζωή. 18Αγκάθια και τριβόλια θα σου βλασταίνει και θα τρως το χορτάρι του αγρού. 19Με τον ιδρώτα του προσώπου σου θα τρως το ψωμί σου, ώσπου να ξαναγυρίσεις στη γη από την οποία προήλθες, γιατί χώμα είσαι, και στο χώμα θα επιστρέψεις».

3. «Κατ' εικόνα» και «καθ' ομοίωσιν»

...Για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου υπάρχουν δυο διηγήσεις που αλληλοσυμπληρώνονται. Η μία (Γεν. 1,26-30) δείχνει τον άνθρωπο να δημιουργείται την έκτη ημέρα από το Θεό, ο οποίος διαλέγεται σε πληθυντικό αριθμό: *«ποιήσωμεν άνθρωπον κατ' εικόνα ήμετέραν καί καθ' ομοίωσιν»*.

Κατά την ερμηνεία που έδωσε η Εκκλησία το «κατ' εικόνα» αναφέρεται στα πνευματικά εκείνα στοιχεία που καθορίζουν και την έννοια του προσώπου: είναι το λογικό και η ελεύθερη βούληση (το αυτεξούσιο). Το «καθ' ομοίωσιν» αναφέρεται στο βασικό στόχο που είναι η *ομοίωση και ένωση με το Θεό, η θέωση*. Στη χρήση του πληθυντικού αριθμού η θεολογία της Εκκλησίας διέγνωσε έναν πρώτο υπαινιγμό για την τριαδικότητα του Θεού, που θα φανερωθεί αργότερα από τον

Ιησού Χριστό. Στην άλλη αναλυτικότερη διήγηση (2,4-25), που παραθέσαμε παραπάνω, βγαίνουν περισσότερα συμπεράσματα:

1. Ο Θεός σε μια πασίγνωστη αλληγορία πλάθει τον άνθρωπο (στ. 7) από χώμα, φυσάει στο πρόσωπο του και έτσι ο άνθρωπος γίνεται ζωντανό όν. Στο πρωτότυπο κείμενο αναφέρονται οι λέξεις «ψυχή ζωσα». Η λέξη «ψυχή» αντιστοιχεί γενικά στην έννοια «ζωή». Ο συμβολισμός είναι ολοφάνερος από την παραδοχή ότι ο Θεός είναι ασώματος. Συνεπώς το «χώμα» σημαίνει συμβολικά ότι ο άνθρωπος είναι υλικός, η υπόστασή του η υλική έχει προέλευση τη γη, ενώ η λέξη «ψυχή» χαρακτηρίζει γενικά τη ζωή. Η ιδιαιτερότητα λοιπόν του ανθρώπου σε σχέση με τα άλλα ζωντανά όντα βρίσκεται στο «ένεφύσησεν», δηλ. την ιδιαίτερη σχέση με το Θεό, που συγκροτεί την ανθρώπινη ύπαρξη. Η μετάδοση ενός πνευματικού στοιχείου δεν μπορούσε να γίνει κατανοητή διαφορετικά από τους ανθρώπους της εποχής που γράφτηκε η Γένεση, ενώ το «ένεφύσησεν εις τό πρόσωπον αυτού πνοήν ζωής» είναι και σαφές. Δηλώνει τη μετάδοση του πνευματικού στοιχείου της πνοής, και την πνευματική συγγένεια του ανθρώπου με το Θεό.

Από το σχολικό βιβλίο των Θρησκευτικών της Β' Λυκείου ΔΕ 10, σ. 94-95
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13168/>

4. Προσωπείο και πρόσωπο κατά τους Τρεις Ιεράρχες

«Η πρώτη σημαντική στιγμή στην πνευματική ιστορία της ανθρωπότητας, όπου ο άνθρωπος –όπως με πλαστικό και παραστατικό τρόπο μας αφηγείται το βιβλίο της Γενέσεως- αποφεύγει να αντικρύσει κατά πρόσωπο την πραγματικότητα που ο ίδιος δημιούργησε, είναι εκείνη η στιγμή κατά την οποία, μετά την επαναστατική παράβαση της θείας εντολής, στο άκουσμα της φωνής του Θεού 'Αδάμ, πού είσαι;' φοβάται, κρύβεται και δικαιολογείται. Μεταθέτει κατόπι την ευθύνη από τον εαυτό του σ' εκείνη που ο Θεός του έδωσε για σύντροφο της ζωής του. Το ίδιο ακριβώς θα κάνει και η σύντροφος του άντρα: Θα καλυφτεί πίσω από μια δικαιολογία (Γεν 3, 9εξ). Έτσι η συμβατικότητα, το προσωπείο, η αποφυγή του κοιτάγματος της αλήθειας κατάματα μπήκαν για τα καλά μέσα στην ιστορία των ανθρώπων και των διαπροσωπικών τους σχέσεων. Εδώ ακριβώς βρίσκεται το νόημα της βιβλικής αυτής διηγήσεως, κι αυτή είναι η ψυχολογική αλήθεια που περιέχει και το βάθος που εκφράζει.

Η εικόνα του Θεού που είναι ο άνθρωπος ξαμακραίνει από το πρωτότυπό της, 'αλλοτριώνεται' ... από το Θεό αλλά και από τον ίδιο της τον εαυτό. Γιατί, όπως παρατηρεί ο ίδιος ιεράρχης [Μ. Βασίλειος], με το ερώτημα 'Αδάμ, πού είσαι;' δεν ζητούσε καμιά πληροφορία ο παντογνώστης Θεός, αλλά ήθελε να κάνει τον άνθρωπο να καταλάβει ... ποιος ήταν και ποιος έγινε. Άμεση ακολουθία υπήρξε και η αλλοτρίωση των σχέσεων με τον πλησίον. Η κοινωνία διασπάται σε άτομα που απομακρύνονται συνεχώς το ένα από το άλλο. ... Γιατί αυτό το 'πού είσαι;' προϋποθέτει ακριβώς την απόσταση που αισθάνεται ο ένας από τον άλλο και δηλώνει την αγωνιώδη προσπάθεια της συναντήσεως. Κι επειδή η γνησιότητα και ειλικρίνεια στις διαπροσωπικές σχέσεις χάθηκαν, τις αναπληρώνει ο άνθρωπος με κάποιο προσωπείο, είτε θεληματικά, είτε ακόμη και χωρίς να το θέλει». (σ. 12-13)

«Ακολουθώντας και ερμηνεύοντας τη Γραφή οι τρεις μεγάλοι πατέρες, δεν αναλύουν τον άνθρωπο στατικά· τον βλέπουν δυναμικά σε μια πορεία εξελικτική, που οδεύει προς το Θεό ή απομακρύνεται από το Θεό. Ο άνθρωπος βρίσκεται

πάντα σε μια σχέση αναφοράς και δεν μπορεί να υπάρχει ποτέ ανεξάρτητος είτε από το Θεό είτε από το συνάνθρωπό του. (σ. 14)

Ο υποκριτικός διάλογος του ανθρώπου με το Θεό, τον εαυτό του και το διπλανό του είναι, όπως με πολλή συντομία είδαμε ως τώρα, μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα, τόσο συνυφασμένη με τη ζωή, ώστε το υποκριτικό προσώπείο να αποβαίνει σε πολλές περιπτώσεις το πρόσωπο και η φυσιογνωμία του ανθρώπου. (σ. 19)

Η διδασκαλία για τη δημιουργία [του ανθρώπου] από το μηδέν έδωσε στους πατέρες την αφετηρία για μια δυναμική θεώρηση του ανθρώπου, που πορεύεται ως προϊόν ελευθερίας, είτε προς το καλό είτε προς το κακό.

Το **προσωπείο** σημαίνει πρώτα πρώτα τυποποίηση, αυτοματισμό, ρουτίνα, καταναγκασμό, ενώ το **πρόσωπο** χαρακτηρίζεται από την ελεύθερη και υπεύθυνη εκλογή. Γιατί δεν είναι το πρόσωπο δεδομένο ούτε τελειωμένο, αλλά γίνεται συνεχώς και εξελίσσεται· πορεύεται από ένα αρχικό στάδιο δημιουργίας σ' ένα τελικό. **Το πρόσωπο είναι εικόνα του Θεού**, η εικόνα όμως -κατά την πλατωνική αντίληψη, που δεν άφησε ανεπηρέαστους τούς πατέρες – υπολείπεται από το πρωτότυπό της, γι' αυτό χρειάζεται να ολοκληρωθεί, να φτάσει ο άνθρωπος στο «καθ' ομοίωσιν Θεού». Έτσι, **το πρόσωπο είναι κίνηση και ζωή**· ανήκει στη δυναμική τάξη του είναι και όχι του στατικού εχειν.

Το **προσωπείο** σημαίνει ακόμη εγκλωβισμό μέσα στο άτομο, και το άτομο διακατέχεται από ποικίλους φόβους, κυρίως από τον αγχώδη φόβο του βιολογικού τερματισμού του. Το κλείσιμο στην ατομικότητα αποπροσωποποιεί τον άνθρωπο. Το **πρόσωπο** αντίθετα είναι η εκρηκτική διάσπαση του ατόμου, το οποίο διασπά τον απομονωτισμό του και έρχεται σε προσωπική σχέση με τα άλλα πρόσωπα της κοινωνίας. Έτσι, τη θέση του φόβου την παίρνει η αγάπη. Η τραγικότητα του θανάτου και κυρίως ο φόβος του θανάτου υπερνικούνται από την αγάπη που είναι προσφορά του προσώπου προς την κοινωνία, χωρίς ιδιοτέλεια και ανταλλάγματα. (σ. 21εξ)

...Το **προσωπείο** με τα δύο προηγούμενα χαρακτηριστικά του, δηλ. της ανελευθερίας και του ατομισμού, αυτόματα οδηγείται στην άρνηση της δημιουργίας. Εξαιτίας της τρεπτότητας της φύσεως του ανθρώπου, της δυνατότητας δηλ. που έχει να οδεύσει ο άνθρωπος είτε προς την τελείωση είτε προς την εκμηδένιση, το προσώπείο τον οδηγεί προς τη δεύτερη δυνατότητα, προς το μηδέν. Κι αυτό είναι το μεγαλύτερο κακό που μπορεί να διαπράξει ο άνθρωπος. Ο «θεόπλαστος» όμως άνθρωπος είναι συνδημιουργός, συνεχίζει το δημιουργικό έργο του Θεού σε άλλο βέβαια επίπεδο, κοινωνικό, επιστημονικό κτλ. Έτσι, χαρακτηριστικό του **προσώπου** είναι η δημιουργία και η πρόοδος. Η πρόοδος βρίσκεται στην ίδια γραμμή της δημιουργικής πράξεως του Θεού, που τη συνεχίζει το ελεύθερο ανθρώπινο πρόσωπο· όταν όμως αυτή η πρόοδος αλλοτριώνει τον άνθρωπο από την προσωπική του υπόσταση και τον κάνει απάνθρωπο και σκληρό, τότε παίρνει χαρακτήρα σατανικό και ολέθριο. Τότε μπορεί να καταστρέψει τον ίδιο τον άνθρωπο, το δημιουργό της.

...**προσωπείο** και **προσωπικότητα**, ενώ προσδιορίζουν δύο διαμετρικά διαφορετικούς τρόπους ζωής, είναι δυνατό να συνυπάρχουν στον άνθρωπο με μια διαρκή ανταγωνιστική διάθεση. Πολλές φορές η προσωπικότητα χάνει προς στιγμή την ελευθερία της και τη δημιουργικότητα, για να σκεπαστεί από το προσώπείο.

Άλλοτε πάλι, επαναστατεί ο άνθρωπος στον καταναγκαστικό αυτοματισμό του προσωπείου, για να κερδίσει την ελεύθερη προσωπικότητα.

...Η βιβλική και πατερική διδασκαλία για την «**κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν**» Θεού δημιουργία του ανθρώπου δεν είναι σε τελευταία ανάλυση παρά δηλωτική αυτού του διαλόγου: ο Θεός δημιουργεί τον άνθρωπο ως πρόσωπο, για να διαλέγεται και να επικοινωνεί μαζί του. Στο διάλογο όμως αυτόν ο άνθρωπος τοποθετήθηκε αρνητικά, υιοθετώντας το προσωπείο της δικαιολογίας και της ψευτιάς. Με πρωτοβουλία του Θεού ο διάλογος συνεχίζεται και αποκορυφώνεται ιστορικά στο πρόσωπο του Χριστού, ο οποίος χαράζει το δρόμο από το προσωπείο προς το πρόσωπο, από τον ατομοκεντρικό φόβο προς την κοινωνία της αγάπης.

...στη χριστιανική σκέψη, όπως αναβλύζει από τη Βίβλο και ερμηνεύεται από τους πατέρες της Εκκλησίας, ο άνθρωπος δεν προσδιορίζεται από κάποια ανάγκη, αλλά προσδιορίζει ο ίδιος τη ζωή και την προσωπικότητά του· ακόμη σωστότερα, προσδιορίζεται από την αναφορά του στο Θεό. Ο τρόπος της υπάρξεώς του προσδιορίζει την ουσία του και όχι το αντίστροφο. Το αν θα αυτοκαταστραφεί οδηγούμενος προς το μηδέν ή θα ολοκληρωθεί ως ελεύθερο πρόσωπο εξαρτάται από τον ίδιο.

...το προσωπείο καθλώνει τον άνθρωπο μέσα στις ενδοκοσμικές διαστάσεις, ενώ η υπέρβαση του προσωπείου σημαίνει αυτόματα και την αποκατάσταση της γνήσιας σχέσεως με το Θεό, αλλά και με τον άνθρωπο.

Καραβιδόπουλος, Ι. (1979). *Προσωπείο και πρόσωπο κατά τους Τρεις Ιεράρχες*. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., σ. 12-26.

5. Το πρόσωπο

...το πρόσωπο εμπεριέχει τη διάσταση της *κοινωνίας*, της εκστατικής σχέσης ως ελεύθερη αγάπη. Πέρα από οποιαδήποτε αποκλειστικότητα, το πρόσωπο ανοίγεται ως αγαπητική αυθυπέμβαση της ατομικότητας, το οποίο ενώνεται με άλλα πρόσωπα σε μια αδιάρρηκτη κοινωνία, δίχως να χάνει την ετερότητά του. Μάλιστα, η ιδιάζουσα ταυτότητά του δεν είναι αυτόνομη, αλλά εκπηγάει ακριβώς από αυτή τη σχέση και κοινωνία. *Το πρόσωπο αντλεί το είναι από το γεγονός της κοινωνίας*.

... η Ευχαριστία της Εκκλησίας, ως κοινότητα που συνιστά ένα νέο πλέγμα σχέσεων, αρνείται το ιδιωτικό επίτευγμα της αρετής ή των καλών πράξεων, όπως αρνείται και την έννοια της ατομικής σωτηρίας. Η ευχαριστιακή σύναξη εκφράζει καθολικές σχέσεις αγάπης και ελευθερίας μεταξύ ανθρώπου, κόσμου και Θεού.

...Η Ευχαριστία είναι μια διαρκώς ανανεούμενη πράξη ενότητας, λειτουργία της όλης Εκκλησίας που επισυνάγει τις διαιρεμένες ατομικότητες, για να τις εγκεντρίσει σε ενιαίο Σώμα. Δεν αφορά μεμονωμένα άτομα, δεν επευλογεί την ατομική ευσέβεια. Ό,τι γίνεται στην Ευχαριστία αφορά την υπέρβαση της βιολογικής υπόστασης, τη μεταβολή των υπαρκτικών δυνατοτήτων της φύσης, την κοινωνία και αλληλοπεριχώρηση των μελών του Σώματος του Χριστού, την πραγμάτωση του προσώπου.

Γιαγκάζογλου, Στ. Το ήθος του προσώπου. Εκκλησιολογική θεώρηση της ύπαρξης. [Πηγή: <http://users.sch.gr/polstrantz/ithos.doc>]

6. Ο άνθρωπος, σύντροφος του Θεού

«...Ο άνθρωπος πλάστηκε ως σύντροφος του Θεού: αυτή είναι η πρώτη και πρωταρχική παραδοχή της χριστιανικής διδασκαλίας για το ανθρώπινο πρόσωπο. Οι άνθρωποι όμως, αν και πλασμένοι ως σύντροφοι του Θεού, απορρίπτουν συνεχώς

αυτή τους την ιδιότητα: αυτό είναι το δεύτερο γεγονός που λαμβάνει υπόψη της η χριστιανική ανθρωπολογία. ... ο Θεός έπλασε τον Αδάμ, 'κατ' εικόνα και ομοίωσιν', και τον τοποθέτησε στον Παράδεισο. Οι άνθρωποι συνεχώς απορρίπτουν αυτή τη σχέση: στη γλώσσα της Εκκλησίας, ο Αδάμ έπεσε, και η πτώση του, 'η προπατορική αμαρτία', έσπειρε τις συνέπειές της σ' ολόκληρη την ανθρωπότητα.

...Σύμφωνα με τους περισσότερους Έλληνες Πατέρες, οι όροι *εικών* και *ομοίωσις* δεν εκφράζουν ακριβώς το ίδιο πράγμα. 'Το μεν γαρ κατ' εικόνα', γράφει ο αγ. **Ιωάννης Δαμασκηνός**, 'το νοερόν δηλοί και αυτεξούσιον' το δε καθ' *ομοίωσιν*, την της αρετής κατά το δυνατόν ομοίωσιν'. Η εικόνα του Θεού δηλώνει την ελεύθερη βούληση, τη λογική, την αίσθηση της ηθικής υπευθυνότητας του ανθρώπου, το καθετί δηλαδή που μας ξεχωρίζει από τη ζωική δημιουργία και μας καθιστά *πρόσωπα*. Η εικόνα όμως υποσημαίνει και κάτι περισσότερο απ' αυτά. Σημαίνει πως είμαστε 'γένος' (Πραξ 17, 28) του Θεού, συγγενείς Του. Σημαίνει πως μεταξύ Αυτού και ημών υπάρχει ένα σημείο επαφής και ομοιότητας. Δεν είναι αγεφύρωτο το χάσμα μεταξύ Δημιουργού και δημιουργήματος, επειδή με το να είμαστε δημιουργημένοι κατ' εικόνα Θεού, μπορούμε να γνωρίζουμε τον Θεό και να κοινωνούμε μαζί Του. Αν μάλιστα κάνουμε σωστή χρήση αυτής της ικανότητας για κοινωνία με τον Θεό, τότε θα γίνουμε 'ως' θεοί, θα αποκτήσουμε τη θεία ομοιότητα. Σύμφωνα με τα λόγια του αγ. Ιωάννη Δαμασκηνού, 'θα γίνουμε όμοιοι με τον Θεό μέσω της αρετής'. Η απόκτηση της ομοιότητας είναι το ίδιο με τη θέωση, το να γίνουμε δηλαδή 'δεύτεροι θεοί', 'θεοί κατά χάριν'...

Ο όρος 'εικών' δηλώνει τις δυνάμεις με τις οποίες μας έχει προικίσει ο Θεός από την πρώτη στιγμή της ύπαρξής μας. Το 'καθ' ομοίωσιν' δεν είναι ένα χάρισμα που κατέχουμε εξαρχής, αλλά ένας στόχος που πρέπει να επιτύχουμε... Όσο αμαρτωλοί κι αν είμαστε, ποτέ δεν χάνουμε το 'κατ' εικόνα'. Το 'καθ' ομοίωσιν' όμως εξαρτάται από τις ηθικές μας επιλογές, από την 'αρετή' μας, και έτσι καταστρέφεται από την αμαρτία.

... η εικόνα του Θεού αγκαλιάζει ολόκληρο το πρόσωπο, το σώμα και την ψυχή δηλαδή.

... Ο καθένας μας είναι μια 'ζωντανή θεολογία', και επειδή είμαστε εικόνα του Θεού, μπορούμε να βρούμε τον Θεό κοιτάζοντας μέσα στην καρδιά μας, ...: 'Η Βασιλεία του Θεού εντός υμών εστίν' (Λκ 17,21). 'Γνωρίστε τον εαυτό σας', έλεγε ο αγ. Αντώνιος, '...αυτός που γνωρίζει τον εαυτό του, γνωρίζει τον Θεό'.

... 'Όταν βλέπεις τον αδελφό ή την αδελφή του', μας λέει ο Κλήμης Αλεξανδρείας (πέθανε το 215), 'βλέπεις τον Θεό'. Ο σεβασμός αυτός για κάθε ανθρώπινη ύπαρξη εκφράζεται καθαρά στην Ορθόδοξη λατρεία, όπου ο ιερέας δεν θυμιάζει μόνο τις εικόνες, αλλά και το εκκλησίασμα, χαιρετίζοντας έτσι στο κάθε πρόσωπο την εικόνα του Θεού. 'Η καλύτερη εικόνα του Θεού είναι το ανθρώπινο πρόσωπο' (Ευδοκίμωφ).

...το γεγονός πως το ανθρώπινο πρόσωπο πλάστηκε 'κατ' εικόνα Θεού' σημαίνει μεταξύ των άλλων πως διαθέτει ελεύθερη βούληση. Ο Θεός θέλει υιούς και θυγατέρες, όχι σκλάβους».

Ware, K., επίσκ. Διοκλείας (2001). *Η Ορθόδοξη Εκκλησία*. Αθήνα: Ακρίτας, σ. 345εξ.

7. «Υπάρχω»

«... υπάρχω αυθεντικά όταν η ετερότητα δεν είναι κάτι παράλληλα ή ενάντια στην ταυτότητά μου, αλλά είναι όρος της ταυτότητάς μου. Αυτό σημαίνει αγάπη.

... Τόπος του ραντεβού με τον Χριστό δεν είναι μια ιδεολογία, αλλά το πρόσωπο του συνανθρώπου. Είναι αδύνατο να γνωρίσει κανείς την αλήθεια του Χριστού έξω από το μυστήριο της κοινωνίας με τον άλλον.

... εφ' όσον ο Θεός του Χριστιανισμού γίνεται δεκτός ως προσωπική ύπαρξη, δηλαδή ως ύπαρξη που βούλεται, σχεδιάζει, ενεργεί, ανταποκρίνεται (και, άρα, όχι ως μια απρόσωπη και αδρανής πραγματικότητα), ο άνθρωπος καλείται σε ένα άθλημα: να αποδεχτεί την πρόσκληση αυτού του Θεού, να γίνει μαθητής και φίλος του, να συνάψει προσωπική σχέση μαζί του. Η προσωπική σχέση ενέχει μεγαλείο, ενέχει όμως και διακινδύνευση. Μπορεί να προκόψει, μπορεί και να διαρραγεί. Διαθέτει την αβεβαιότητα η οποία συνοδεύει την ελευθερία

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). *Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται*. Αθήνα: Εν πλω, σ. 335-337.

7. Από το μετανεωτερικό προσωπείο στο πρόσωπο

«...Ο σύγχρονος μεταμοντέρνος άνθρωπος δεν γνωρίζει τι είναι ο άνθρωπος. Ζει, αλλά και προβάλλει το προσωπείο του ανθρώπου. Τι είναι προσωπείο; Προσωπείο είναι η μάσκα, που χρησιμοποιούσαν στην αρχαία Ελλάδα οι ηθοποιοί για να υποδύονται διάφορους ρόλους πάνω στην σκηνή, στο θέατρο. Άρα το προσωπείο δεν είναι κάτι το αληθινό, είναι ψεύτικο, είναι μία εικονική πραγματικότητα για να μιλήσουμε με σύγχρονη ορολογία της πληροφορικής. Πρέπει να απεκ-δύσουμε αυτό το ψεύτικο και να ενδυθούμε το αληθινό, που στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι το πρόσωπο.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας δεν όρισαν τι είναι το πρόσωπο. Θέλοντας όμως να αναφερθούν στην μεγαλειότητα, την παναξία του ανθρώπου χρησιμοποίησαν τον όρο **άνθρωπος**. Ο Μέγας Βασίλειος γράφει ότι ο άνθρωπος είναι το μόνο από τα ζώα «θεόπλαστον».

...Η σημαντικότερη ίσως ανατροπή που έφερε η νεωτερικότητα ήταν η ανάδυση του ατόμου. Για πρώτη ίσως φορά στην ιστορία το **άτομο** κατακτάει την αυταξία, αυθυπαρξία και αυτονομία του. Για πρώτη φορά αποκτάει τόσο μεγάλη σημασία και σπουδαιότητα, ώστε τίθεται υπεράνω της κοινότητας, του συνόλου, των συλλογικών πολιτισμικών αλλά και κληρονομημένων θεσμών και αξιών, και φυσικά της Εκκλησίας

...Το πρότυπο στην σύγχρονη μετανεωτερική εποχή έχει γίνει ο σταρ, ο ηθοποιός, ενώ στην νεωτερική ήταν ο επιστήμονας και στην παραδοσιακή ο άγιος. Το κέντρο υποκειμενικής βαρύτητας στην παραδοσιακή εποχή αποτελούσε η ψυχή, στην νεωτερική η λογική, ενώ σήμερα το σώμα. Σήμερα ο μετανεωτερικός άνθρωπος έχει ως στόχο του την απόκτηση πληροφοριών, ενώ ο νεωτερικός είχε την γνώση και ο παραδοσιακός την σοφία».

Γέροντας Εφραίμ, Καθηγούμ. Ι. Μονής Βατοπαιδίου (2013). Από το μετανεωτερικό προσωπείο στο πρόσωπο

[Πηγή: <http://www.pemptousia.gr/2013/07/apo-to-metaneoteriko-prosopio-sto-pr/>]

8. πρόσωπο: [στη 12^η (θεολογική) σημασία του] ...

-12. ΘΕΟΛ. (στην Ορθοδοξία) ο άνθρωπος στην ατομική του υπόσταση και στην κοινωνική του φύση, ως σύστημα σχέσεων, στην αγαπητική του διάσταση - κατά το πρότυπο της κοινωνίας των προσώπων της Αγίας Τριάδας και κατ' αντιδιαστολή προς την ατομικιστική ηθική τού «ατόμου»: *ως πρόσωπα διαφέρουν οι άνθρωποι μεταξύ τους, επειδή είναι ξεχωριστά υποκείμενα που*

διαθέτουν από κοινού την ίδια φύση σύμφωνα με έναν ιδιαίτερο τρόπο το καθένα...

[ETYM. < αρχ. πρόσωπον, συνθ. εκ συναρπαγής από τη φρ. προς ώπα «μπροστά στα μάτια» (οπότε η λ. θα σήμαινε «το μέρος του κεφαλιού που βρίσκεται μπροστά, στην πλευρά των ματιών»), όπου ώπα, αιτ. του *ώψ, ώπός «όψη, οφθαλμός» (βλ. κ. -ωπός, όψη)...]

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, σ. 1498.

Αναλύοντας:

«**Επ' αυτού θα είχα να πω...**»

1. Πρόσωπο/Ταυτότητα/Ιδιοπροσωπία

πρόσωπο: [στη 12^η (θεολογική) σημασία του] ...

[ETYM. < αρχ. πρόσωπον, συνθ. εκ συναρπαγής από τη φρ. προς ώπα «μπροστά στα μάτια» (οπότε η λ. θα σήμαινε «το μέρος του κεφαλιού που βρίσκεται μπροστά, στην πλευρά των ματιών»), όπου ώπα, αιτ. του *ώψ, ώπός «όψη, οφθαλμός» (βλ. κ. -ωπός, όψη)...]

ταυτότητα (η) {ταυτοτήτων} 1. η πλήρης σύμπτωση δύο ή περισσότερων πλευρών, η μεγάλη ομοιότητα, ταύτιση ή ισότητα μεταξύ τους: υπήρξε - απόψεων | ενδιαφερόντων | θέσεων ΣΥΝ. σύμπτωση, συμφωνία, ομοιότητα ·

2. το σύνολο των διαφοροποιητικών χαρακτηριστικών, των γνωρισμάτων που καθορίζουν τι είναι κάτι, ποιος είναι κάποιος, που επιτρέπουν την αναγνώριση του: δεν έχει εξακριβωθεί η ~ των θυμάτων || η πολιτιστική | εθνική | ιστορική μας ~ || η ~ του νεοελληνικού πολιτισμού ΣΥΝ. φυσιογνωμία

ιδιοπροσωπία (η) [μτγν.] {χωρ. πληθ.} 1. (λόγ.) η ιδιαίτερη έκφραση τής όψης (προσώπου) 2. η ιδιαίτερη μορφή της προσωπικότητας (κάποιου), η ιδιαιτερότητα (κάποιου ως ανθρώπινης οντότητας) 3. (μτφ.) η ξεχωριστή φυσιογνωμία, ο ιδιαίτερος χαρακτήρας: η ~ του νεοελληνικού πολιτισμού.

2. Κάθε άνθρωπος είναι νησί

«...κάθε άνθρωπος είναι νησί. Πελάγη ολόκληρα βρίσκονται ανάμεσα στον καθένα μας και στους άλλους.

Τι είναι αληθινά το νερό ως θάλασσα, ως λίμνη, ως ποτάμι; Είναι απειλή. Είναι η σκοτεινή δύναμη, η άβυσσος που μπορεί να καταπιεί τον άνθρωπο και να πνίξει τα έργα του. Ταυτόχρονα όμως είναι και ευκαιρία. Μια αληθινή φυσική λεωφόρος, ώστε ο άνθρωπος να ανοιχτεί σε κόσμους που δεν τους βάζει ο νους του.

Τι είναι αληθινά ένα νησί; Η σιγουριά, η ασφάλεια του μικρού, κλειστού τόπου μου. Όμως μπορεί να είναι και κάτι άλλο: φτώχεια και ορφάνια. Μπορεί δηλαδή να με κρατά ακρωτηριασμένο από την αληθινή μου φαμίλια: τους ανθρώπους των άλλων λαών, των άλλων γλωσσών, της άλλης σοφίας.

Το βασανιστικό, λοιπόν, για τον άνθρωπο είναι να αποφασίσει πώς θα σταθεί απέναντι στο νησί του (που είναι και σιγουριά και ορφάνια), και πώς θα σταθεί απέναντι στα πελάγη του (που είναι και απειλή και ευκαιρία).

[...]

«...Για τον Χριστιανισμό δεν υπάρχει δίλημμα 'πέλαγος ή νησί'. Η απάντηση είναι μία: φυσικά πέλαγος!

Αυτή η απάντηση όμως δεν χρειάζεται αφέλεια. Χρειάζεται την επίγνωση ότι το άνοιγμα στα πελάγη δεν είναι περίπατος, αλλά διακινδύνευση. Είναι το ρίσκο να αρπάξεις το χέρι του απέναντι ή να βυθιστείς στο ενδιάμεσο. Το νησί όμως, παρόλη τη γλύκα του, είναι εξ ορισμού θάνατος! Είναι η περικλειστη ύπαρξη. Ας σκεφτούμε: Μια ανάσταση που θα περιοριζόταν στο νησάκι ενός λαού, μιας κουλτούρας, μιας εποχής, θα ήταν ανάσταση-μαϊμού. Ψεύτικο δώρο σε συσκευασία τάφου. Η ανάσταση είναι ανάσταση, μόνο αν αφορά την οικουμένη ολόκληρη

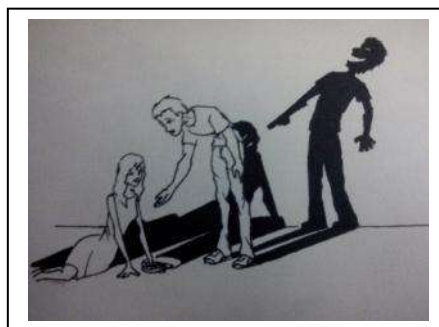
...Η μεγάλη πληγή, λοιπόν, σήμερα είναι ότι στις πόλεις μας υπάρχουν κοντινά νησιά. Το ενδιάμεσό τους δεν είναι αχανές σαν το πέλαγος, αλλά λεπτό όσο μια μεσοτοιχία. Είναι όμως εξίσου ανθεκτικό στο να κρατά τα νησιά ανέπαφα το ένα από το άλλο. Η μεγάλη πληγή, δηλαδή, είναι να δημιουργούνται γκέτο. Γειτονικά μεν το ένα στο άλλο, αλλά το καθένα περικλειστο. Ούτε όμως αρκεί κι εκείνο το είδος της γαλήνης, που έχει το μοντέλο του σούπερ-μάρκετ. Κι εκεί μέσα κινείται πλήθος διαφορετικών ανθρώπων. Αλλά καθένας είναι περικλειστο νησί. Ακόμα κι όταν το σούπερ-μάρκετ είναι γεμάτο, η τροχιά του καθενός δεν έχει όρο και προϋπόθεση την τροχιά του άλλου. Είτε ένας, είτε χίλιοι μέσα σε μια κοινωνία του τύπου του σούπερ-μάρκετ, η τροχιά του καθενός είναι ίδια και μοναχική: είσοδος-ράφι-ταμείο».

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). *Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται*. Αθήνα: Εν πλω, σ. 21, 25-26.

- Εναλλακτικά:

«Έντεχνος συλλογισμός: Η αρχή, η μέση και το τέλος»

1. Εικόνες:

2. Μτ 14, 22-33: **Ο Ιησούς περπατάει πάνω στα νερά της λίμνης**

«Αμέσως ύστερα ο Ιησούς υποχρέωσε τους μαθητές του να μπουν στο καΐκι και να πάνε να τον περιμένουν στην απέναντι όχθη, ωστόσο αυτός διαλύσει τα

πλήθη. Αφού διέλυσε τους διέλυσε, ανέβηκε μόνος του στο βουνό να προσευχηθεί. Όταν βράδιασε ήταν μόνος του εκεί. Στο μεταξύ το καΐκι βρισκόταν κιάλας στη μέση της λίμνης και το παιδεύαν τα κύματα, γιατί ήταν αντίθετος ο άνεμος. Κατά τα ξημερώματα, ήρθε ο Ιησούς κοντά τους περπατώντας πάνω στη λίμνη. Οι μαθητές, όταν τον είδαν να περπατάει πάνω στη λίμνη, τρόμαξαν· έλεγαν πως είναι φάντασμα κι έβαλαν τις φωνές από το φόβο τους. Αμέσως όμως ο Ιησούς τους μίλησε και τους είπε: «Θάρρος! Εγώ είμαι· μη φοβάστε». Ο Πέτρος του αποκρίθηκε: «Κύριε, αν είσαι εσύ, δώσε μου εντολή να έρθω κοντά σου περπατώντας στα νερά». Κι εκείνος του είπε: «Έλα». Κατέβηκε τότε από το πλοίο ο Πέτρος κι άρχισε να περπατάει πάνω στα νερά για να πάει στον Ιησού. Βλέποντας όμως τον ισχυρό άνεμο φοβήθηκε, κι άρχισε να καταποντίζεται· έβαλε τότε τις φωνές: «Κύριε, σώσε με!» Αμέσως ο Ιησούς άπλωσε το χέρι, τον έπιασε και του λέει: «Ολιγόπιστε, γιατί σε κυριέψε η αμφιβολία;» Και μόλις ανέβηκαν στο καΐκι κόπασε ο άνεμος. Τότε όσοι ήταν στο καΐκι ήρθαν και τον προσκύνησαν λέγοντας: «Αληθινά, είσαι ο Υιός του Θεού!».

3. Ο περίπατος του Ιησού πάνω στα νερά της λίμνης (Μτ 14, 22-33): Κάποιες σκέψεις

«Ο Χριστός και οι μαθητές του βρίσκονταν στην όχθη μιας λίμνης. Τους έβαλε στο καράβι τους και τους ζήτησε να πάνε απέναντι. Ο ίδιος δεν μπήκε, μα τους έδωσε ραντεβού στην απέναντι όχθη. Οι μαθητές όντως άρχισαν το ταξίδι. Μα εκεί που ή λίμνη ήταν ευκαιρία, έγινε απειλή: ξέσπασε τρικυμία. Ο Χριστός τότε εμφανίστηκε έξω από το καράβι, περπατώντας πάνω στα νερά. Ο Πέτρος ζήτησε να πάει κοντά του, βγήκε από το καράβι κι άρχισε να περπατά κι αυτός πάνω στα νερά. Απέναντί του είχε τον Χριστό, από κάτω του είχε την άβυσσο. Κάποια στιγμή η άβυσσος τον τρόμαξε. Και άρχισε να βουλιάζει. Ο Χριστός άπλωσε το χέρι του, τον κράτησε, και ανέβηκαν μαζί στο καράβι.

Ο περίεργος Χριστός μάς μπερδεύει. Μπερδεύει, μάλλον, τις σιγουριές μας. Ενώ ήταν μαζί με τους μαθητές, και συνεπώς οι μαθητές θα μπορούσαν να πουν 'Έχουμε δικό μας τον Χριστό', αυτός τους δείχνει ότι στην πραγματικότητα δεν τον έχουν συναντήσει ακόμα. Θα τον συναντήσουν αν ξεβουλευτούν. Ουμηθείτε: ήταν μαζί τους, μα δεν τους έδωσε ραντεβού για το σημείο απ' όπου χώρισαν. Τους έδωσε ραντεβού για τον απέναντι τόπο. Και ταυτόχρονα τους καλεί να τον δουν τον ίδιο ως *ερχόμενο*. Όχι ως *κατεχόμενο*. Να δουν δηλαδή ότι καλούνται σε μια υπέροχη αβεβαιότητα: να προσπαθήσουν να συναντηθούν με τον άλλον, που βρίσκεται απέναντί τους. Το νόημα πλέον δεν βρίσκεται στον τόπο, αλλά στο ραντεβού.

Το πλοίο είναι η ασφάλεια – κάτι σαν νησί. Έξω απ' αυτό караδοκεί το χάος, ο πνιγμός. Εδώ όμως και πάλι ο Χριστός έρχεται να μας ξαφνιάσει. Και πάλι έρχεται να μας δείξει ότι η τρικυμία είναι όντως απειλή, η λύση όμως δεν είναι το κλείσιμο στο αμπάρι. Όσο κι αν μας φαίνεται παράδοξο, ο Πέτρος συναντά τον Χριστό *εγκαταλείποντας* το πλοίο. Κι αν βυθίζεται, δεν βυθίζεται επειδή η θάλασσα είναι υγρή και δεν αντέχει το βάρος του ανθρώπου. Ο Πέτρος βυθίστηκε όταν έχασε την εμπιστοσύνη του σ' αυτόν τον απέναντι.

Πότε σταμάτησε η τρικυμία; Όταν ο Χριστός μπήκε μέσα στο καράβι. Όταν δηλαδή το καράβι έπαψε να είναι περικλειστο και άνοιξε για να υποδεχτεί

εκείνον τον απέναντι, ώστε οι μέσα στο καράβι να μπορέσουν να λάβουν από τον φιλοξενούμενό τους ... μια νέα ζωή, χωρίς λήξη».

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). *Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται*. Αθήνα: Εν πλω, σ. 23-24.

Εφαρμόζοντας:

«Ομαδοσυνεργασία – Συλλογικός ρόλος»

1. Εφεσ. 4, 2-7: «Να ζείτε με ταπείνωση, πραότητα και υπομονή· να ανέχεστε με αγάπη ο ένας τον άλλο και να προσπαθείτε να διατηρείτε, με την ειρήνη που σας συνδέει μεταξύ σας, την ενότητα που δίνει το Πνεύμα του Θεού. 'Ένα σώμα αποτελείτε όλοι κι ένα πνεύμα σάς ενώνει, όπως και μία είναι η ελπίδα σας για την οποία σας κάλεσε ο Θεός.

'Ένας Κύριος υπάρχει, μία πίστη, ένα βάπτισμα.

'Ένας Θεός και Πατέρας όλων,

που κυριαρχεί σε όλους, ενεργεί μέσα απ' όλους

και κατοικεί σε όλους σας.

Στον καθένα μας όμως έχει δοθεί κάποιο ιδιαίτερο χάρισμα, σύμφωνα με το μέτρο που δωρίζει ο Χριστός».

2. Ενότητα της πίστεως και ποικιλία των χαρισμάτων

«Οι αναγνώστες της επιστολής προτρέπονται να διατηρήσουν την ενότητα που δίνει το Πνεύμα του Θεού. Η ενότητα της Εκκλησίας είναι κατ' ουσίαν έργο του Αγίου Πνεύματος. Ο άνθρωπος που έχει απομακρυνθεί από τον Θεό μόνο διαιρέσεις και διχοστασίες μπορεί να προκαλέσει, ενώ εκείνο που συγκροτεί τον θεσμό της Εκκλησίας ως ζωοποιός και ενοποιός αρχή είναι το Πνεύμα του Θεού. Γι' αυτό οι χριστιανοί προτρέπονται από τον Παύλο όχι να δημιουργήσουν την ενότητα της Εκκλησίας αλλά να τη διατηρήσουν και δεν πρέπει να μας εκπλήσσει μια τέτοια προτροπή, διότι οι άνθρωποι ενώ δύσκολα πετυχαίνουν την ενότητα, πολύ εύκολα μπορούν να την διαταράξουν. Η ενότητα του Πνεύματος, συνεχίζει ο Απόστολος, διατηρείται «με την ειρήνη που σας συνδέει μεταξύ σας». Η ειρήνη ή ειρήνη του Θεού, όπως λέγεται αλλού στις επιστολές δεν εξαντλείται σε ένα αίσθημα εσωτερικής γαλήνης στην καρδιά του πιστού ή μιας ήρεμης ψυχικής διαθέσεως αλλά δηλώνει την αποκατάσταση ομαλών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ Θεού και ανθρώπων αφενός αλλά και των ανθρώπων μεταξύ των αφετέρου.

Στη συνέχεια του αναγνώσματος αναφέρει ο Παύλος τα στοιχεία εκείνα που συνιστούν και εκφράζουν την ενότητα της Εκκλησία: «'Ένα σώμα αποτελείτε όλοι κι ένα πνεύμα σάς ενώνει, όπως και μία είναι η ελπίδα σας για την οποία σας κάλεσε ο Θεός». Ο Θεός δεν εγκαταλείπει τους λυτρωμένους με τη Χάρη του ανθρώπους στην απομόνωση ή την ανωνυμία της μάζας, αλλά τους ενώνει σε μια αδελφική κοινότητα, σε ένα σώμα, μέσα στο οποίο ο καθένας αισθάνεται εξαρτημένος από τον Χριστό και ενωμένος με τα λοιπά μέλη. Την ενότητα των πιστών εντός αυτού του σώματος απεργάζεται και εγγυάται το ένα Πνεύμα το οποίο επικαιροποιεί σε όλες τις εποχές τη διδασκαλία του Χριστού. Η Εκκλησία δεν είναι μια στατική κατάσταση αλλά δυναμική πορεία προς ένα τέρμα. Αυτό δηλώνει η φράση του Αποστόλου «μία είναι η ελπίδα σας για την οποία σας κάλεσε ο Θεός». Οι πιστοί συνδέονται με την κοινή ελπίδα της τελικής βασιλείας του Θεού. Είναι λοιπόν

παράδοξο και αντιφατικό να έχουν μεν οι πιστοί μια κοινή εσχατολογική ελπίδα αλλά παράλληλα να είναι διαιρεμένοι μεταξύ τους κατατεμαχίζοντας το ένα σώμα του Χριστού.

Μετά τον τονισμό της ενότητας της Εκκλησίας προχωρεί ο Απόστολος στα χαρίσματα που έλαβε ο κάθε πιστός: «Στον καθένα μας όμως έχει δοθεί κάποιιο ιδιαίτερο χάρισμα, σύμφωνα με το μέτρο που δωρίζει ο Χριστός». Πρέπει να σημειωθεί ότι η ποικιλία των χαρισμάτων και η διανομή αυτών σε διάφορο βαθμό στα μέλη της Εκκλησίας δεν έρχεται σε αντίθεση με την ενότητα, διότι όλα προέρχονται από το ένα Άγιο Πνεύμα. Η εξατομίκευση των πνευματικών χαρισμάτων δεν γίνεται σε βάρος της ενότητας αλλά μάλλον την διασφαλίζει, εφόσον το κάθε χάρισμα δίνεται όχι για την προβολή του ατόμου που το έχει αλλά για την οικοδομή του συνόλου των πιστών».

Καραβιδόπουλος, Ι. (2015). Ενότητα της πίστεως και ποικιλία των χαρισμάτων
[Πηγή: <http://www.amen.gr/article/enotita-tis-pisteos-kai-poikilia-ton-xarismaton>]

3. Α Κορ 12, 4-13: Τα δώρα του Πνεύματος

Υπάρχουν διάφορα είδη χαρισμάτων, αλλά είναι ένα και το ίδιο Πνεύμα που τα χορηγεί· 5υπάρχουν διάφορα είδη διακονιών, αλλά η ανάθεσή τους προέρχεται από ένα και τον ίδιο Κύριο· 6και υπάρχουν διάφορα είδη δραστηριοτήτων, αλλά είναι ο ίδιος Θεός που τις θέτει σε ενέργεια όλες σε όλους. 7Στον καθένα δωρίζεται η φανέρωση του Αγίου Πνεύματος για το συμφέρον όλων. 8Στον ένα το Πνεύμα δίνει το χάρισμα να μιλάει με θεία σοφία, σ' έναν άλλο το ίδιο Πνεύμα δίνει το χάρισμα να μιλάει με θεία γνώση. 9Σε άλλον το ίδιο Πνεύμα δίνει ξεχωριστή δύναμη πίστεως, σε άλλον το ίδιο αυτό Πνεύμα δίνει τη δύναμη της θεραπείας ασθενειών. 10Σε άλλον το Πνεύμα δίνει τη δύναμη να κάνει θαύματα, σ' έναν άλλο, το δώρο να μεταβιβάζει μηνύματα από το Θεό. Σε άλλον, το δώρο να διακρίνει τα ψεύτικα πνεύματα από το αληθινό Πνεύμα, σε άλλον τη δυνατότητα να λαλεί διάφορα είδη γλωσσών, και σε άλλον την ικανότητα να εξηγεί αυτές τις γλώσσες. 11Και όλα αυτά είναι ενέργειες ενός και του αυτού Πνεύματος, που χορηγεί τα χαρίσματα όπως αυτό θέλει στον καθένα χωριστά.

Ένα σώμα με πολλά μέλη

12 Ο Χριστός μοιάζει με το σώμα, που ενώ είναι ένα, έχει πολλά μέλη· και όλα τα μέλη του ενός σώματος, αν και είναι πολλά, αποτελούν ένα σώμα. 13Κι εμείς όλοι, είτε Ιουδαίοι είτε μη Ιουδαίοι, είτε δούλοι είτε ελεύθεροι, γίναμε με το βάπτισμα δια του ενός Πνεύματος ένα σώμα, και όλοι ποτιστήκαμε από ένα και το αυτό Πνεύμα.

4. Ομιλία **Μεγάλου Βασιλείου**

«Καθένας από εμάς που είμαστε μαθητές στο σχολείο του λόγου του Θεού, έχει αναλάβει να προσφέρει κάποια υπηρεσία, από εκείνες που μας έχουν ορίσει σύμφωνα με το Ευαγγέλιο. Γιατί στο μεγάλο σπίτι, δηλαδή σε τούτη την Εκκλησία, δεν υπάρχουν μόνο κάθε είδους σκεύη, χρυσά και ασημένια και ξύλινα και πήλινα, αλλά και κάθε είδους επαγγέλματα. Πράγματι, ο οίκος του Θεού, που είναι η Εκκλησία του ζώντος Θεού, έχει κυνηγούς, οδοιπόρους, αρχιτέκτονες οικοδόμους, γεωργούς, ποιμένες, αθλητές, στρατιώτες... Είσαι κυνηγός που έχει σταλεί από τον Κύριο, ο οποίος είπε: Να, εγώ αποστέλλω πολλούς κυνηγούς, που θα κυνηγήσουν

αυτούς πάνω σε κάθε βουνό. Πρόσεχε λοιπόν με επιμέλεια μήπως σου ξεφύγει το θήραμα· για να οδηγήσεις δηλαδή στο Σωτήρα εκείνους που έχουν εξαγριωθεί από την αμαρτία, αφοί τους συλλάβεις με το λόγο της αλήθειας. Είσαι οδοιπόρος, όπως εκείνος που προσεύχεται· κατεύθυνε τα βήματά μου. Να προσέχεις μην παρεκτραπείς από την ευθεία οδό, να μην παραστρατήσεις δεξιά ή αριστερά· να βαδίζεις στη βασιλική οδό. Ο αρχιτέκτονας ας τοποθετεί με ασφάλεια το θεμέλιο της πίστεως, που είναι ο Ιησούς Χριστός. Ο οικοδόμος ας προσέχει πώς οικοδομεί· ας μη χρησιμοποιεί ξύλα, χορτάρι και καλάμια, αλλά χρυσάφι, ασήμι και πολύτιμους λίθους. Εσύ ο ποιμένας (ο κληρικός) να προσέχεις μήπως σου διαφύγει κάτι από εκείνα που ανήκουν στο ποιμαντικό σου έργο. Ποιά είναι αυτά; Να φέρνεις πάλι στον ευθύ δρόμο το πρόβατο που έχει πλανηθεί, να βάλεις κατάλληλο επίδεσμο σ' εκείνο που είναι καταπληγμένο, να θεραπεύσεις τον άρρωστο. Εσύ ο γεωργός, να σκάβεις τριγύρω από την άκαρπη συκιά και να βάζεις πάνω σ' αυτή όσα βοηθούν την καρποφορία. Εσύ ο στρατιώτης, να κακοπαθήσεις μαζί (με τον Παύλο) προς χάρη του Ευαγγελίου... Εσύ ο αθλητής, να προσέχεις τον εαυτό σου μήπως κάπου παραβείς κάποιο από τους αθλητικούς κανόνες. Γιατί κανείς δε στεφανώνεται με το στεφάνι της νίκης, αν δεν αγωνιστεί σύμφωνα προς τους νόμους της αθλήσεως».

Θεοδώρου, Ευ. (1982). *Ανθολόγιο πατερικών κειμένων*. Αθήνα: ΟΕΔΒ, σ. 170-173 (Περικοπή από την ομιλία του **Μ. Βασιλείου** στο «Πρόσεχε σεαυτώ» Ε.Π. 31, 205-208)

5. Πολιτισμός

πολιτισμός (ο) [1804] 1. το σύνολο των υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων κοινωνικού συνόλου: ανακαλύφθηκαν απομεινάρια ενός πρωτόγονου - 2. το σύνολο των υλικών και πνευματικών προϊόντων της δράσης ενός συνόλου ανθρώπων (κοινωνικού, εθνικού, θρησκευτικού κ.λπ.) σε ορισμένη ή μη εποχή και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του όπως εκφράζεται μέσα από αυτά: η εμμονή στην ανεξαρτησία του ατόμου είναι στοιχείο τού δυτικού ~ || η ανάπτυξη τού δικαίου ήταν η ρωμαϊκή συμβολή στον παγκόσμιο ~ || έθνος με - αιώνων || βυζαντινός | λαϊκός | κυρίαρχος ~ ΣΥΝ. κουλτούρα· ΦΡ. σύγκρουση των πολιτισμών [1993] όρος που αναφέρεται στο περιεχόμενο της θεωρίας τού Σάμουελ Χάντινγκτον για την παγκόσμια πολιτική μετά το τέλος τού Ψυχρού Πολέμου· σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, τα κύρια αίτια των συγκρούσεων δεν θα είναι πλέον ιδεολογικά ή οικονομικά αλλά πολιτισμικά 3. (συνεκδ.) σύνολο ανθρώπων οι οποίοι νοούνται ως φορέας συγκεκριμένου πολιτισμού (σημ. 2): έρχομαι σε επαφή με ξένους | άγνωστους - || ένα έθιμο που επιβιώνει ακόμη σε αγροτικούς - 4. ο βαθμός στον οποίο είναι ανεπτυγμένες οι πνευματικές και υλικές συνθήκες ζωής κοινωνικού συνόλου: προηγμένος ~ 5. (ειδικότ.) το υψηλό επίπεδο ανάπτυξης κυρ. των υλικών και των πνευματικών συνθηκών ζωής ενός κοινωνικού συνόλου: χώρα με ~ || έφεραν τον ~ στους αγρίους | στους υπανάπτυκτους λαούς 6. ο σύγχρονος τρόπος ζωής ως χώρος στον οποίο κυριαρχούν οι δυνατότητες και οι ανέσεις της σύγχρονης εποχής· (ειδικότ.) η σύγχρονη πόλη: ζούμε μέσα στον ~· πώς είναι δυνατόν να πιστεύουμε ακόμη σε δεισιδαιμονίες; || (κ. ειρων.) περάσαμε δύο εβδομάδες στην εξοχή, αλλά τώρα επιστροφή στον ~! · 7. τα εκλεπτυσμένα ήθη και η πνευματική ανάπτυξη στη συμπεριφορά, στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, στην αισθητική έκφραση, στον τρόπο ζωής ενός κοινωνικού συνόλου: ο αλληλοσεβασμός των πολιτών

είναι ένδειξη (υψηλού) ~ 8. το σύνολο των πνευματικών δραστηριοτήτων (διανόηση, Καλές Τέχνες κ.λπ.) ενός κοινωνικού συνόλου ή μιας χώρας: πρέπει να αυξηθεί η οικονομική ενίσχυση τού κράτους στον - || Υπουργείο Πολιτισμού.
→ ΣΧΟΛΙΟ λ. παιδεία.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

6. «Η ποικιλία των ανθρώπων»

Στήν άγια Τριάδα τὰ τρία πρόσωπα εἶναι ἕνας Θεός, χωρίς ὅμως νὰ παύουν νὰ εἶναι τέλεια πρόσωπα. Στήν Ἐκκλησία ἕνα πλῆθος διαφορετικῶν ἀνθρώπων ἐνώνεται σ' ἕνα σῶμα, στό ὁποῖο ὅμως ὁ καθένας καί ἡ καθεμιᾶ διατηρεῖ ἀτόφια τήν προσωπικότητά του. Τὸ κάθε πρόσωπο τῆς ἁγίας Τριάδας κατοικεῖ στό ἄλλο καί αὐτὸ ἐξεικονίζεται στήν ἀλληλοπεριχώρηση τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.... Στήν Ἐκκλησία ὑπάρχει ἐνότητα καί ὄχι ὀλοκληρωτισμός. (σ. 380)

Τὸ ἅγιο Πνεῦμα εἶναι Πνεῦμα ἐλευθερίας. Τὸ ἅγιο Πνεῦμα ὄχι μόνο μᾶς ἐνώνει, ἀλλ' ἐγγυᾶται καί τήν ἄπειρη ποικιλία τῶν προσώπων μέσα στήν Ἐκκλησία: κατὰ τήν Πεντηκοστή οἱ γλῶσσες πυρὸς «διαμοιράστηκαν» καί ἐκάθησαν «ἐφ' ἕνα ἕκαστον» τῶν παρόντων. Τὸ δῶρο τοῦ Πνεύματος εἶναι δῶρο στήν Ἐκκλησία, ταυτόχρονα ὅμως εἶναι καί προσωπικό δῶρο, προσαρμοσμένο στόν χαρακτήρα τοῦ καθενὸς καί τῆς καθεμιᾶς. «Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα» (Α' Κορ. 12, 4). Ζωὴ στήν Ἐκκλησία δὲν σημαίνει ἰσοπέδωση τῆς ποικιλίας τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ἐπιβολὴ ἐνὸς ἄκαμπτου καί ὁμοιόμορφου προτύπου πάνω σ' ὅλους, ἀλλὰ τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο. Οἱ ἅγιοι, ὄχι μόνο δὲν παρουσιάζουν κάποια ἀνιαρὴ μονοτονία, ἀλλ' ἔχουν ἀναπτύξει τὴν πιὸ ἐντονη καί διακεκριμένη προσωπικότητα. Πληκτικὸ εἶναι τὸ κακὸ κι ὄχι ἡ ἀγιότητα. (σ. 384-5)

Ware, K. (2001). *Η Ορθόδοξη Εκκλησία*. Αθήνα: Ακρίτας, σ. 380, 384-5.

7. Ξενιτεία

«Ξενιτεία εἶναι κάτι πού διαφορετικό ἀπό τα ταξίδια ἐνὸς μάντζερ. Εἶναι νὰ δεχτώ νὰ γίνω ξένος σ' ἕναν τόπο ξένο, κι ἔτσι νὰ ζήσω στο πετσί μου τὴν ἀποξένωση καί τὴ διαίρεση τῆς ἀνθρωπότητας, κρατώντας ὅμως ταυτόχρονα τὴν πίστη ὅτι ὅλη ἡ οἰκουμένη εἶναι πατρίδα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ 'του Κυρίου εἶν' ἡ γη καί ὅ,τι τὴ γεμίζει' ἡ οἰκουμένη κι ὅσοι μένουνε σ' αὐτήν' (Ψαλμ 24[23], 1). Ξενιτεία δηλαδή εἶναι νὰ βρεθεῖς στήν ξένη χώρα ὡς φιλοξενούμενος' ὄχι σαν ἀνέμελος τουρίστας ἢ ὡς κολακευόμενος ἐπενδυτής. Κι ὅμως νὰ ζεῖς τὴν ἀφιξή σου ἐκεῖ σαν ἐπαναπατρισμό!». (σ. 298)

«...ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνθρώπος δὲν γίνεται μόνο ξένος, ἀλλὰ καί φιλόξενος. Φίλος δηλαδή τοῦ ἀλλιώτικου, τοῦ ἀλλοεθνούς, τοῦ ἀνέστιου, τοῦ περιθωριακοῦ. Ξένος μπορεῖ νὰ ἦταν στήν παλιά ἐποχὴ ὁ οδοιπόρος πού περνοῦσε ἀπὸ τὸν τόπο μας, σήμερα μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ ἐξ ἴσου ἀγνωστος γείτονας μου, ὁ νεόπτωχος τοῦ ἀνεπτυγμένου κόσμου, ὁ τριτοκοσμικὸς μετανάστης, ὁ ἀλλόπιστος.

... Συναντώντας τοὺς ἄλλους συναντάμε τὸν Χριστό». (σ. 300)

Παπαθανασίου, Θ. Ν. (2009²). *Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται*. Αθήνα: Εν πλω, σ. 298, 300.

Εναλλακτική δραστηριότητα:

1. Τραγούδι: **UNITED**

CHORUSES:

1st

I wanna see the world United and learn to live as one
I wanna see the world United and learn to live as one
I wanna see the world United and learn to live as one
I wanna see the world United and learn to live as one

2nd & 3rd

We have to bring the world together
And learn to live as one
We have to bring the world together
And learn to live as one

4th & 5th

We have to bring the world together
We have to live as one
We have to bring the world together
We shall overcome

6th

We have to live as one

VERSES

Lingala Verse

This is the answer for the people
Who lost their loved ones from war.
This is the answer for the people
Who lost their loved ones from hunger.

Spanish Verse

The moment is what counts
Live smiling until the end
But happy days will come
That nobody can believe

Hebrew Verse

It's time to say,
We are all one heart
This song is of all of us
So let's sing it together in one big voice.

Arabic Verse

Lord of peace....give us/bring us/gift us with peace

Βίντεο: United 7 Billion Actions, των Ηνωμένων Εθνών (με υπότιτλους στην αγγλική)

<https://www.youtube.com/watch?v=mdu71FSKJvI>

Οι υπότιτλοι εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=Z2F994CzCJA>

2. Κοντάκιο της εορτής της Πεντηκοστής:

Κείμενο	Μετάφραση*
Ότε καταβάς τας γλώσσας συνέχεε, διεμέριζεν έθνη ο Ύψιστος· ότε του πυρός τας γλώσσας διένειμεν, εις ενότητα	Όταν κατέβηκε ο Ύψιστος και σύγχυσε τις ανθρώπινες γλώσσες, διαχώρισε τους ανθρώπους σε έθνη. Όταν όμως μοίρασε

πάντας εκάλεσε, και συμφώνως δοξάζομεν το πανάγιον Πνεύμα.	τις πύρινες γλώσσες, όλους τους κάλεσε σε ενότητα. Έτσι λοιπόν δοξάζουμε όλοι μαζί το πανάγιο Πνεύμα.
---	---

* Η μετάφραση του Θ. Ν. Παπαθανασίου, *Η εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται*, ό. π. 81.